

Brussel, 13.11.2017
COM(2017) 667 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

**Welvaart via handel en investeringen
Actualisering van de gezamenlijke EU-strategie inzake hulp voor handel van 2007**

WELVAART VIA HANDEL EN INVESTERINGEN
ACTUALISERING VAN DE GEZAMENLIJKE EU-STRATEGIE
INZAKE HULP VOOR HANDEL VAN 2007

1 INLEIDING

"Hulp voor handel" houdt in dat partnerlanden worden geholpen hun economische capaciteit te ontwikkelen en hun handel uit te breiden om groei te bewerkstelligen en armoede te bestrijden. Sinds de Wereldhandelsorganisatie (WTO) het concept in 2005 lanceerde, is het een beproefde methode geworden om ontwikkelingslanden te helpen de vruchten te plukken van handel. Hulp voor handel beslaat allerlei terreinen, zoals handelsbeleid, regelgeving en normen, economische infrastructuur (bijvoorbeeld op het gebied van energie, vervoer en telecommunicatie) en opbouw van de capaciteit van exportgerichte sectoren zoals landbouw, visserij en de verwerkende industrie¹.

Als reactie op de WTO formuleerde de EU in 2007 haar strategie inzake hulp voor handel ("Verhoging van de steun van de EU voor handelsgerelateerde behoeften in de ontwikkelingslanden")² als gezamenlijke respons van de EU en haar lidstaten om ontwikkelingslanden, en met name de minst ontwikkelde landen, te helpen bij hun integratie in het op regels gebaseerde mondiale handelsstelsel, en handel doeltreffender in te zetten voor het stimuleren van groei en het bestrijden van armoede.

Tien jaar later is de economische situatie aanzienlijk gewijzigd en zijn de mondiale waardeketens steeds complexer geworden. Ook de politieke context is fundamenteel veranderd, zowel op mondiaal niveau – met name met de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling³ – als op EU-niveau met de integrale EU-strategie voor het buitenlands en veiligheidsbeleid⁴, de nieuwe Europese consensus inzake ontwikkeling⁵, en de strategie "Handel voor iedereen"⁶.

Deze mededeling heeft tot doel de bestaande strategie inzake hulp voor handel te actualiseren in het licht van deze ontwikkelingen. Er wordt een voorstel gedaan voor een resultaatgerichte, integrale aanpak van hulp en investeringen voor handel, zodat het brede scala van beschikbare EU-beleidsinstrumenten optimaal effect kan sorteren op het gebied van groei en

¹ De Commissie voor ontwikkelingsbijstand van de OESO (DAC) heeft bijna 100 codes van vijf cijfers gedefinieerd om het doel (sector van bestemming) van individuele hulpactiviteiten te identificeren. De code geeft aan voor welk specifiek terrein van de economische of sociale infrastructuur van het begunstigde land de hulp bestemd is (<http://www.oecd.org/dac/aft/aid-for-tradestatisticalqueries.htm>).

² Conclusies 14470/07 van de Raad

(<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=NL&f=ST%2014470%202007%20INIT>); COM(2007) 163 final.

³ Resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 25 september 2015:

"Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development" (<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>).

⁴ http://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf

⁵ COM(2016) 740 final.

⁶ "Handel voor iedereen – naar een meer verantwoord handels- en investeringsbeleid" (COM (2015) 497); zie ook het voortgangsverslag over de uitvoering (COM(2017) 491 final).

armoedebestrijding. De nadruk ligt op het scheppen van meer en betere werkgelegenheid en op de landen waar de nood het grootst is, met name de minst ontwikkelde landen.

2 HULP VOOR HANDEL GEDURENDE DE AFGELOPEN TIEN JAAR

De afgelopen tien jaar zijn de EU en haar lidstaten uitgegroeid tot de grootste donor van hulp voor handel: zij nemen een derde van het totale bedrag daarvan voor hun rekening⁷. In totaal namen de EU-vastleggingen voor hulp voor handel tussen 2007 en 2015 toe met 85 % tot EUR 96,79 miljard. Alleen al in 2015 bedroegen deze vastleggingen EUR 13,16 miljard, een recordbedrag. Een belangrijk onderdeel van hulp voor handel is handelsgerelateerde bijstand⁸, waarvoor het streefcijfer van EUR 2 miljard al in 2008 werd bereikt, twee jaar eerder dan gepland. In 2015 was het jaarbedrag toegenomen tot de aanzienlijke som van EUR 2,8 miljard, waarmee het totaalbedrag voor de periode 2007-2015 op EUR 21,5 miljard kwam. 37 % daarvan werd toegewezen aan de landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS). De steun aan de minst ontwikkelde landen bleef in absolute termen stabiel en bedroeg bijna EUR 18 miljard in de periode 2007-2015 (19 % van de totale EU-hulp voor handel), maar nam relatief gezien af doordat de totale hoeveelheid hulp voor handel toenam.

Kwalitatief gezien zijn met de handelsgerelateerde bijstand van de EU aanzienlijke resultaten bereikt op de meeste prioritaire gebieden. In landen die behoren tot de minst ontwikkelde of meest kwetsbare, kon dankzij deze steun de handel vaak worden gestabiliseerd of zelfs uitgebreid⁹. Ook zijn positieve resultaten bereikt met bredere regionale of thematische meerjareninitiatieven, zoals de EU-steun voor ACS-landen om hen te helpen integreren in het multilaterale handelstelsel en zich voor te bereiden op economische partnerschapsovereenkomsten¹⁰.

Tegelijkertijd kon de handel in de armste en kwetsbaarste landen slechts in beperkte mate worden gestimuleerd en gediversifieerd. Ondanks aanzienlijke steun en tariefvrije toegang tot de EU-markt voor vrijwel al hun producten¹¹ blijft de rol van deze landen in de

⁷ In totaal EUR 253 miljard voor hulp voor handel in de periode 2007-2014 (EU 33 %, Japan 19 %, VS 10 %). Bron: jaarlijkse monitoringverslagen van de EU over hulp voor handel.

⁸ Handelsgerelateerde bijstand heeft betrekking op kernaspecten van handel en omvat de volgende OESO/DAC-codes: Beleid en regelgeving (331xx, met uitzondering van 33150) en Ontwikkeling van handel (240xx, 25010, 311xx, 312xx, 313xx, 321xx, 322xx, 323xx, 33210, die allemaal zijn aangewezen als bijdragende tot ontwikkeling van de handel).

⁹ Strategische evaluatie van de handelsgerelateerde bijstand van de EU aan derde landen, op basis van een steekproef van 23 landen en 5 regionale organisaties (https://ec.europa.eu/europeaid/strategic-evaluation-eu-trade-related-assistance-third-countries-2004-2010_en).

¹⁰ Eindevaluatie van de belangrijkste ACS-EU-programma's voor handelssteun (2015), waaronder "Integration to the Multilateral Trading System and Support to the Integrated Framework", "All ACP Institutional Trade Capacity Building Facility (Trade.Com)", Capacity Building in Support of the Preparation of Economic Partnership Agreements" (https://europa.eu/capacity4dev/public-priv_sector-trade-regio_int/document/trade-assistance-through-multiple-partnerships-findings-evaluation-three-eu-funded-trade-as).

¹¹ De EU is de belangrijkste exportmarkt voor goederen uit de minst ontwikkelde landen: in 2016 ging 25,1 % van de export van minst ontwikkelde landen naar de EU, een toename ten opzichte van 21,4 % in 2007. (Bron: Eurostat – IMF (13.10.2017)). Hun aandeel in de totale EU-invoer neemt toe, maar is nog steeds klein: 2,16 % in 2016, vergeleken met 1,44 % in 2007. (Bron: Eurostat – Comext (13.10.2017)),

wereldeconomie nog steeds marginaal¹². In 2015 bedroeg het aandeel van de verwerkende industrie in de minst ontwikkelde landen 12 %, wat nog steeds veel lager is dan het gemiddelde van 20 % in geïndustrialiseerde landen. Tussen 2006 en 2015 is het handelstekort voor goederen en diensten van de minst ontwikkelde landen sterk toegenomen, van USD 7,3 tot 104,2 miljard. Hun aandeel in de wereldwijde export bedroeg in 2015 nog steeds minder dan 1 %, terwijl zij 12,8 % van de wereldbevolking vertegenwoordigen.

3 VERANDERINGEN IN DE WERELDECONOMIE EN IN DE BELEIDSCONTEXT

Mondialisering van economische activiteiten is geen nieuw fenomeen, maar de trends en de bepalende factoren veranderen snel¹³.

Een belangrijke trend is de opkomst van mondiale en regionale waardeketens, met internationale productienetwerken die in toenemende mate zijn gebaseerd op handel tussen en binnen bedrijven. Diensten spelen een steeds grotere rol in de internationale handel en digitalisering leidt tot nieuwe mogelijkheden voor de wereldeconomie, waarvan we de meeste nog niet eens ontdekt hebben. Dat veel ontwikkelingslanden nog steeds een marginale rol spelen in mondiale waardeketens en in de digitalisering, is echter zorgelijk. De industrialisering, productiviteit en diversificatie van de economieën van veel ontwikkelingslanden blijven beperkt doordat zij nog steeds afhankelijk zijn van laagbetaalde arbeid, uitvoer van grondstoffen en goedkope primaire productie. Om dit te veranderen zijn aanzienlijke hervormingen en investeringen noodzakelijk, waarvoor geldstromen van de overheid alleen niet zullen volstaan.

Ook de beleidscontext is veranderd. De in 2015 goedgekeurde **actieagenda van Addis Abeba**¹⁴ richt zich op de middelen die nodig zijn om de kort daarna vastgestelde **Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling** te verwezenlijken. In beide documenten wordt gewezen op het belang van de internationale handel en investeringen van de particuliere sector, naast officiële ontwikkelingssteun (Official Development Assistance, ODA). De Agenda 2030 vormt het nieuwe, universele ontwikkelingsmodel voor de komende jaren. Het is gebaseerd op de integratie en onderlinge samenhang van alle 17 duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals, SDG's) en de 169 bijbehorende streefcijfers voor de drie dimensies van duurzame ontwikkeling: economie, maatschappij en milieu.

Het **klimaatverdrag van Parijs**¹⁵ vereist structurele veranderingen in de productie- en handelssstelsels, zodat een nieuwe koolstofarme en klimaatbestendige economie wordt gecreëerd, die zich kan aanpassen aan de klimaatverandering en deze kan afremmen. De overschakeling naar een circulaire economie leidt tot nieuwe economische kansen op het gebied van innovatie, die ontwikkelingslanden met beide handen zouden moeten grijpen.

¹² The Least Developed Countries Report 2016, UNCTAD (http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ldc2016_en.pdf).

¹³ Discussienota over het in goede banen leiden van de mondialisering (COM(2017) 240 van 10 mei 2017).

¹⁴ Slotdocument van de Derde internationale conferentie over ontwikkelingsfinanciering (Addis Abeba, Ethiopië, juli 2015), bekrachtigd door de Algemene Vergadering van de VN in Resolutie 69/313 van 27 juli 2015.

¹⁵ Resultaat van de klimaatconferentie van Parijs (COP21), zoals in werking getreden op 4 november 2016.

Deze contextwijziging wordt weerspiegeld in twee fundamentele beleidsinitiatieven van de EU. Ten eerste wordt in de **integrale strategie voor het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU** gepleit voor een responsieve en geïntegreerde Unie, die optimaal gebruik maakt van het brede scala van beschikbare beleidsinstrumenten, waarin ontwikkelings- en handelsinstrumenten een prominente plaats innemen.

Ten tweede is in de **nieuwe Europese consensus over ontwikkeling**¹⁶ de paradigmaverschuiving van de Agenda 2030 verwerkt in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van de EU. De consensus richt zich op armoedebestrijding volgens de beginselen van doeltreffende ontwikkelingssamenwerking en roept op tot synergie tussen de beleidslijnen, meer coördinatie en samenhang tussen de actoren en instrumenten van de EU, en de bevordering van handel en verantwoorde investeringen in ontwikkelingslanden om hun duurzame ontwikkeling te ondersteunen, zoals beschreven in de mededeling over handel, groei en ontwikkeling¹⁷ en geactualiseerd in de mededeling **"Handel voor iedereen"** van 2015.

Deze nieuwe beleidscontext heeft twee belangrijke gevolgen. Ten eerste moeten de ODA-middelen worden toegespitst op degenen die ze het hardst nodig hebben, met name minst ontwikkelde en meest kwetsbare landen. Ten tweede wordt ODA meer strategisch als katalysator ingezet¹⁸ om andere publieke en particuliere financiering te mobiliseren, bijvoorbeeld in het kader van het nieuwe Europees **plan voor externe investeringen** (EIP). In de toekomst zullen publieke en particuliere investeringen integrerend deel gaan uitmaken van de EU-steun voor handel en productiecapaciteit.

4 COHERENT EN DOELTREFFEND VOORUIT

Gezien deze veranderende economische en politieke context is het tijd dat de EU haar beleid inzake hulp voor handel herzielt. Het doel moet zijn om partnerlanden te helpen bij hun inspanningen om de SDG's te verwezenlijken en duurzame welvaart te bewerkstelligen door middel van meer handel en investeringen. Daartoe moet de huidige werkwijze op de volgende punten wezenlijk worden aangepast:

- i. minder versnippering en meer doeltreffendheid door de uitvoering te baseren op betere gegevens en door betere coördinatie;
- ii. ervoor zorgen dat de EU-hulp voor handel meer effect sorteert door optimale samenhang met en benutting van de EU-instrumenten voor het externe beleid, met name het nieuwe plan voor externe investeringen, handelsovereenkomsten en handelsregelingen;

¹⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2017:210:FULL&from=nl>

¹⁷ "Handel, groei en ontwikkeling – Afstemming van het handels- en investeringsbeleid op de meest behoeftige landen" (COM(2012) 22 final).

¹⁸ Europees Ontwikkelingsverslag (2015): "Combining finance and policies to implement a transformative post-2015 development agenda" (ODI, ECDPM, GDI/DIE, Universiteit van Athene en het Southern Voice-netwerk).

- iii. meer nadruk op de sociale en ecologische aspecten van duurzaamheid, samen met economische groei;
- iv. meer differentiatie tussen landen, met meer aandacht voor de minst ontwikkelde en meest kwetsbare landen;
- v. betere monitoring en verslaglegging.

4.1 Minder versnippering, meer doeltreffendheid

Momenteel worden de EU-middelen voor hulp voor handel op te gedecentraliseerde en te versnipperde wijze besteed. In 2015 werd de EUR 13,6 miljard aan hulp voor handel, een derde van de totale ODA van de EU, verstrekt via ongeveer 3 000 financieringsbesluiten, waarin bijna 90 OESO-DAC-codes werden gebruikt. Dit maakt optimale samenhang en doeltreffendheid moeilijk¹⁹.

Daarom is het van belang **het brede scala van instrumenten voor ontwikkelingsfinanciering** (bilateraal, regionaal, thematisch, etc.) en steunvormen (technische bijstand, subsidies, begrotingssteun, twinning, blending, etc.) zowel op het niveau van de EU als van de lidstaten **beter te combineren**. Dit moet worden aangevuld met leningen van internationale en Europese instellingen voor ontwikkelingsfinanciering om een beter geïntegreerde en bredere respons te bieden op de behoeften van de partnerlanden op het gebied van handel en productiecapaciteit.

Als de EU wezenlijk wil bijdragen tot de verwezenlijking van de SDG's, moet meer nadruk worden gelegd op het katalysator-effect van particuliere investeringen. Bij het EIP, dat Afrika en de Europese nabuurschapslanden omvat, zal een integrale benadering worden gehanteerd. Er zal gebruik worden gemaakt van innovatieve mechanismen voor risicodeling met een nieuw Europees fonds voor duurzame ontwikkeling, waaronder garanties voor het aantrekken van kapitaal, in combinatie met technische bijstand en hervorming van het investeringsklimaat.

Overeenkomstig de eigen ontwikkelingsstrategieën van de partnerlanden en -regio's **zal actief worden gezocht naar synergieën met de handelsovereenkomsten en -regelingen van de EU**. Deze zijn een belangrijk onderdeel geworden van de betrekkingen tussen de EU en ontwikkelingslanden²⁰, bieden mogelijkheden voor markttoegang die lokale kleine en middelgrote ondernemingen met beide handen aangrijpen en vormen prikkels voor hervormingen waarop de ontwikkelingssamenwerking verder kan bouwen. De EU-hulp voor handel kan daarom vanaf het begin een positieve impuls geven aan de uitvoering van deze overeenkomsten en zo bijdragen tot hun succes. De EU-hulp voor handel zal ook worden

¹⁹ Tussen 2012 en 2017 waren er in Afrika ten zuiden van de Sahara meer dan 250 projecten op het gebied van hervormingen van het economisch bestuur en het investeringsklimaat. In de toekomst moet de samenhang onder andere worden gewaarborgd door middel van de integrale benadering van het EIP.

²⁰ Ontwikkelingslanden die in aanmerking komen voor EU-ontwikkelingssamenwerking, hebben ofwel een handelsovereenkomst met de EU ondertekend of vallen onder het EU-stelsel van algemene preferenties.

gebruikt om ervoor te zorgen dat ook ander EU-beleid effect sorteert met betrekking tot ontwikkeling.

Acties:

- Operationele verbanden versterken tussen alle EU-instrumenten en -hulpmiddelen voor ontwikkelingssamenwerking, inclusief landen- en regionale programma's en activiteiten van Europese instellingen voor ontwikkelingsfinanciering, zowel op EU-niveau als op het niveau van de lidstaten.
- EU-begrotingssteun²¹ nauw koppelen aan hervormingen in verband met het investeringsklimaat bij het mobiliseren van particulier kapitaal in ontwikkelingslanden door middel van innovatieve mechanismen voor risicodeling²².
- Gebruik maken van de institutionele monitoringmechanismen die zijn ingesteld bij EU-vrijhandelsovereenkomsten als aanvullende methode om relevante activiteiten voor hulp voor handel te identificeren²³.
- In EU-vrijhandelsovereenkomsten uitvoeringsplannen en gerichte maatregelen opnemen om partnerlanden te helpen beter gebruik te maken van de mogelijkheden van deze overeenkomsten.
- Regelmatig beoordelen in welke mate de partners en begunstigde landen het stelsel van algemene preferenties benutten, en de beperkende factoren analyseren, zowel vanuit het binnenlandse aanbod²⁴ als vanuit de EU-handelsregeling²⁵. Rechtstreekse EU-hulp voor handel inzetten om die beperkingen weg te werken en nagaan of hiermee rekening moet worden gehouden bij de verdere ontwikkeling van handelsmaatregelen.

4.2 Meer relevantie

Om de EU-hulp voor handel doeltreffender in te zetten, moet systematisch gebruik worden gemaakt van de beschikbare analyse-instrumenten op het gebied van handel en investeringen. Met een **op cijfers gebaseerde** aanpak kunnen we onze kennis van waardeketens en downstreammarkten vergroten, zodat we een beter onderbouwde beleidsdialoog met de regeringen van partnerlanden kunnen voeren en de opzet en de impact van projecten kunnen verbeteren.

²¹ Begrotingssteun draagt bij tot de inspanningen van ontwikkelingslanden om eigen middelen te mobiliseren, bevordert de transparantie en verantwoordingsplicht en leidt tot beter beleid inzake overheidsinvesteringen en betere uitvoering daarvan, alsmede tot een beter investerings- en zakelijk klimaat.

²² De hoeksteen hiervan is het nieuwe EIP, voor Afrika en de Europese nabuurschapslanden. Een mix van financieringsinstrumenten, gecombineerd met passend beleid en hervorming van de regelgeving (derde pijler, investeringsklimaat), vormt een integrale aanpak die ook wordt toegepast in andere ontwikkelingslanden.

²³ Bij EU-vrijhandelsovereenkomsten worden sectorale subcomités ingesteld waarbinnen de partijen de vooruitgang bespreken op het gebied van bijvoorbeeld, technische handelsbelemmeringen, handel, duurzame ontwikkeling, sanitaire en fytosanitaire aangelegenheden, douane en handelsbevordering. De informatie vanuit deze subcomités kan worden gebruikt om punten te identificeren waarop hulp voor handel kan worden ingezet.

²⁴ Infrastructuur, beleid, productiecapaciteit, naleving van normen etc.

²⁵ Tarieven, oorsprongsregels, quota, sanitaire en fytosanitaire aangelegenheden etc.

Er zullen mechanismen worden ingesteld voor daadwerkelijke **participatie van betrokken partijen**. Er moet een gestructureerde dialoog worden gevoerd met de **particuliere sector** om na te gaan welke hervormingen in het bedrijfs- en handelsklimaat zullen bijdragen tot investeringen en werkgelegenheid. **Het maatschappelijk middenveld en de sociale partners** spelen een sleutelrol bij het bewaken van de prioriteiten, zoals werkgelegenheid voor jongeren, economische emancipatie van vrouwen, waardig werk en milieunormen. Onderzoek en innovatie zijn cruciaal voor de bevordering van investeringen en werkgelegenheid. Binnen hun bevoegdheden hebben ook **lokale overheden** een grote invloed op het scheppen van een klimaat dat gunstig is voor bedrijven en bevorderlijk voor waardig werk en op de doelmatigheid en het bestuur van lokale agentschappen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van regelgeving.

Naast de informatie die wordt verzameld uit cijferanalyses en overleg met betrokkenen, moet op sommige terreinen rekening worden gehouden met een aantal bredere trends en vraagstukken.

Via **waardeketens** kunnen ontwikkelingslanden beter integreren in de regionale en mondiale handel. De EU-hulp voor handel zal strategischer worden ingezet om ontwikkelingslanden te helpen waardeketens te ontwikkelen en erin op te klimmen²⁶.

Infrastructuur op het gebied van kwaliteit is een belangrijk terrein waarop door middel van EU-hulp voor handel beperkingen aan de aanbodzijde en niet-tarifaire belemmeringen kunnen worden weggewerkt. Dit omvat de regelgevings- en operationele aspecten van normalisatie, accreditatie, conformiteitsbeoordeling en markttoezicht. Capaciteitsopbouw van regelgevende instanties en bevoegde autoriteiten, systemen voor voedselveiligheid en laboratoriumuitrusting, alsmede technische bijstand voor producenten en kleine en middelgrote ondernemingen om te voldoen aan **technische regelgeving**, particuliere normen, voedselveiligheidsmaatregelen en **sanitaire en fytosanitaire** maatregelen, kunnen handel en investeringen stimuleren wanneer zij op een marktgestuurde wijze worden benaderd.

Digitalisering kan bijdragen tot toegang tot externe markten en de integratie in mondiale waardeketens. Digitale innovatie is al nuttig gebleken voor het vinden van oplossingen voor lokale problemen, het verlagen van de kosten van de handel en het creëren van nieuwe mogelijkheden voor bedrijven²⁷. Technologische trends kunnen innovatieve kleine en middelgrote ondernemingen helpen bij het betreden van de markt. Met EU-hulp voor handel worden investeringen in digitale technologie en diensten, automatisering, e-overheid en de logistiek voor e-commerce aangemoedigd en wordt technische bijstand verleend aan overheden om beleid en kaders te creëren die gunstig zijn voor grensoverschrijdende e-commerce.

²⁶ Door slim gebruik te maken van hulp voor handel in de cacaosector zijn Ivoorkust en Ghana sinds 2008 begonnen cacaobonen lokaal te verwerken tot cacaoproducten, in plaats van alleen de ruwe bonen uit te voeren. In minder dan acht jaar is de uitvoer naar de EU van chocolade, cacaoboter, cacaopasta en cacaopoeder vanuit Ivoorkust 2,5 keer zo groot geworden, en vanuit Ghana 4,5 keer.

²⁷ Werkdocument van de diensten van de Commissie SWD(2017) 157: "Digital4Development: mainstreaming digital technologies and services into EU Development Policy".

Handelsfacilitatie neemt een steeds prominentere plaats in sinds de inwerkingtreding van de overeenkomst inzake handelsfacilitatie, het belangrijkste multilaterale handelsakkoord dat sinds de oprichting van de WTO in 1995 is gesloten. De EU en haar lidstaten zijn van plan gedurende de vijf jaar na de inwerkingtreding ten minste EUR 400 miljoen te besteden aan handelsfacilitatiesteun, onder andere voor projecten ter verbetering van de douanesystemen van ontwikkelingslanden. Binnen EU-hulp voor handel zal voorrang worden gegeven aan handelsfacilitatieregelingen van categorie C²⁸.

In het algemeen zal de EU-hulp voor handel flexibel blijven, zodat rekening kan worden gehouden met de gevolgen van ontwikkelingen in WTO-thema's met betrekking tot bestaande onderhandelingen en verbintenissen, waaronder de ontheffing voor diensten ten behoeve van de minst ontwikkelde landen, alsmede met nieuwe kwesties die zich voordoen.

Acties:

- Waardeketens met potentieel toegevoegde waarde²⁹ identificeren en ondersteunen door systematischer gebruik te maken van handels- en investeringsanalyses en marktonderzoek door EU-delegaties en lokale agentschappen van de lidstaten als basis voor de EU-beleidsdialoog en de uitvoering van EU-hulp voor handel.
- Oprecht overleg voeren met en zorgen voor daadwerkelijke betrokkenheid van de particuliere sector om obstakels in het investeringsklimaat te identificeren en met voorrang aan te pakken³⁰.
- Gebruik maken van EU-controlesystemen waarbij wordt nagegaan of de uitvoer van derde landen voldoet aan de EU-normen. Dit is een waardevolle bron van informatie om obstakels aan de aanbodzijde weg te werken, punten voor verbetering aan te wijzen en corrigerend op te treden wanneer EU-hulp voor handel kan worden ingezet³¹.
- Meer overleggen met het maatschappelijk middenveld en lokale overheden, zodat er meer informatie beschikbaar is om hulp voor handel uit te voeren, onder andere door middel van de binnenlandse adviesgroepen (Domestic Advisory Groups, DAG)³² die zijn ingesteld in de nieuwe generatie EU-vrijhandelsovereenkomsten, EU-roadmaps per land voor de samenwerking met het maatschappelijk middenveld en vergelijkbare methoden voor overleg met lokale overheden, en economische partnerschapsovereenkomsten.

²⁸ Categorie C bevat bepalingen die een ontwikkelingsland of een land dat behoort tot de minst ontwikkelde landen, heeft aangemerkt voor uitvoering na een overgangsperiode en waarvoor uitvoeringscapaciteit moet worden opgebouwd met behulp van steun en bijstand daarvoor (bron: WTO).

²⁹ Bijvoorbeeld in de koffie-, cacao- en katoenwaardeketen zijn downstreaminvesteringen noodzakelijk om toegevoegde waarde te creëren.

³⁰ Bijvoorbeeld het platform Sustainable Business for Africa (SB4A) in het kader van het EIP en voortbouwen op de netwerken van groepen ondernemingen/kamers van koophandel uit de EU.

³¹ Een voorbeeld hiervan is het systeem voor snelle waarschuwingen voor levensmiddelen en diervoeders (RASFF), waarin wordt geregistreerd welke ladingen levensmiddelen en diervoeders aan de buitengrenzen worden geweigerd omdat een test een gezondheidsrisico heeft aangetoond.

³² Mechanisme voor raadpleging van het maatschappelijk middenveld.

4.3 Vooruitgang met betrekking tot mensenrechten en duurzame ontwikkeling

Gelijkheid van mannen en vrouwen is niet alleen een fundamenteel mensenrecht, maar is ook cruciaal voor economische ontwikkeling. Economieën die vrouwen betere mogelijkheden bieden, hebben meer groeipotentieel en kunnen een betere concurrentiepositie opbouwen. De EU-hulp voor handel draagt bij aan de verwezenlijking van de nieuwe en uitgebreide verbintenis van de EU inzake gendergelijkheid, en met name de **economische emancipatie van vrouwen**³³.

Inclusie vormt de kern van EU-hulp voor handel vanwege de **op rechten gebaseerde aanpak** van ontwikkelingssamenwerking, waarmee ook wordt gestreefd naar participatie, non-discriminatie, gelijkheid, rechtvaardigheid, transparantie en verantwoordingsplicht³⁴. In dit verband moet beter worden geanalyseerd welk effect initiatieven op het gebied van handel en investeringen hebben op de mensenrechten.

Bij de EU-hulp voor handel zal terdege rekening worden gehouden met de vier pijlers van de **Agenda voor waardig werk** (arbeidsnormen en -rechten, werkgelegenheid en bedrijfsontwikkeling, sociale bescherming en sociale dialoog)³⁵. De EU-vrijhandelsovereenkomsten van de nieuwe generatie bieden meer mogelijkheden om arbeidsrechten en deze agenda te ondersteunen doordat de hoofdstukken over **handel en duurzame ontwikkeling** bindende sociale en milieubepalingen bevatten³⁶.

Ook milieuduurzaamheid staat centraal in de EU-hulp voor handel. **Klimaatfinanciering en de groene en circulaire economie** bieden ontwikkelingslanden mogelijkheden om grote stappen te zetten op het gebied van handel, groei en werkgelegenheid en hun maatschappelijke en ecologische weerbaarheid te vergroten. De EU-hulp voor handel zal worden gebruikt om ontwikkelingslanden te helpen bij hun overgang naar een koolstofarme en klimaatbestendige economie.

Als **bedrijven duurzaamheid centraal stellen in hun strategieën en eerlijke en ethische handel en verantwoord ondernemen** worden bevorderd – ook met betrekking tot duurzame waardeketens – overeenkomstig de VN-richtsnoeren inzake het bedrijfsleven en mensenrechten, zou dit een stevige bijdrage leveren aan de Agenda 2030³⁷.

³³ De economische emancipatie van vrouwen kan bijvoorbeeld worden bevorderd door betere toegang tot financiering, advisering, zakelijke netwerken voor vrouwen en digitale instrumenten voor sociale en financiële integratie.

³⁴ Werkdocument van de diensten van de Commissie SWD(2014) 152: "Toolbox on a rights-based approach, encompassing all human rights for EU development".

³⁵ <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

³⁶ Deze betreffen onder andere onderschrijving van de belangrijkste internationale arbeids- en milieunormen en -verdragen, duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen, verantwoord beheer van toeleveringsketens, programma's om duurzaamheid te waarborgen (bijvoorbeeld eco-keurmerken) en initiatieven op het gebied van eerlijke en ethische handel.

³⁷ Een voorbeeld van EU-steun aan de ontwikkeling van eerlijke waardeketens en duurzame ontwikkeling waren de fairtrademaatregelen in de katoensector in India, Nepal en Sri Lanka. Fairtradehandelaren in de EU werden in contact gebracht met lokale kleine en middelgrote ondernemingen, waardoor voor bijna EUR 2 miljoen aan

Acties:

- Voor elk project in het kader van hulp voor handel systematisch een genderanalyse maken om de economische emancipatie van vrouwen te bevorderen³⁸.
- De EU-steun op passende wijze koppelen aan sociale en milieudoelstellingen, hulp voor handel, de hoofdstukken over handel en duurzame ontwikkeling van de nieuwe generatie EU-vrijhandelsovereenkomsten, de overeenkomst inzake milieugoederen³⁹, en internationale beginselen en richtsnoeren over verantwoord ondernemen⁴⁰.
- De sociale en ecologische duurzaamheid door de hele waardeketen bevorderen door een geïntegreerde aanpak waarbij alle partijen worden betrokken⁴¹.
- Eerlijke en ethische handel in partnerlanden ondersteunen, bijvoorbeeld door een meer gerichte aanpak met betrekking tot grondstoffen.

4.4 Differentiatie tussen landen

De EU-hulp voor handel moet beter worden afgestemd op de context in de verschillende landen, zodat de bepalende factoren en beste stimulansen voor duurzame ontwikkeling kunnen worden geïdentificeerd en kan worden bepaald in welke volgorde hervormingen het beste kunnen worden uitgevoerd, zodat de EU-steun daarop kan worden afgestemd.

Een groter deel van de EU-hulp voor handel zal worden toegewezen aan de **minst ontwikkelde landen** om hen te helpen het SDG-streefcijfer van verdubbeling van hun aandeel in de mondiale export te realiseren⁴². Om de export van deze landen naar de EU-markt te vergroten, moeten de steun en particuliere investeringen worden opgevoerd op basis van een analyse van de beperkingen en behoeften aan de aanbodzijde⁴³.

Conflict en fragiliteit zijn belangrijke oorzaken van migratie. Steun voor weerbaarheid, inclusieve en duurzame groei en waardige banen in situaties van conflict en fragiliteit is essentieel en vergt zorgvuldige prioritering van maatregelen. Steun voor voedselzekerheid, basisbehoeften en programma's voor werkgelegenheid in noodsituaties moeten prioritair

eerlijke katoen is geproduceerd, wat ten goede kwam aan bijna 1000 boeren, die waren verenigd in 175 producentengroeperingen.

³⁸ Gezamenlijk werkdokument van de diensten van de Commissie SWD (2015) 182 final: "Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020". Met name de doelstellingen inzake toegang tot waardig werk voor vrouwen van alle leeftijden en gelijke toegang tot financiële diensten en productiebronnen, zoals land, en handel en ondernemerschap.

³⁹ Momenteel in onderhandeling tussen verschillende WTO-leden.

⁴⁰ Waaronder de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen, de tripartiete beginselverklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende multinationale ondernemingen en sociaal beleid, het Global Compact-initiatief van de VN, de VN-richtsnoeren inzake het bedrijfsleven en mensenrechten en internationale normen inzake verantwoord investeren en verantwoord ondernemen.

⁴¹ Bijvoorbeeld in de textiel- en houtsector, winningsindustrieën en andere sectoren waar de risico's bijzonder groot zijn.

⁴² Actieagenda van Addis Abeba, punt 90 en SDG-streefcijfers 8.a en 17.11.

⁴³ "Industrialisation in Africa and Least Developed Countries", UNIDO-verslag aan de werkgroep Ontwikkeling van de G20, 2016.

blijven⁴⁴. De EU-hulp voor handel moet ook bijdragen tot weerbaarheid en tot de basis voor duurzame economische ontwikkeling, en infrastructuurgerelateerde en arbeidsintensieve sectoren en maatregelen stimuleren.

De meer gedifferentieerde aanpak van hulp voor handel is ook van toepassing op **verder gevorderde ontwikkelingslanden**, waarvoor sinds 2014 is besloten dat zij niet langer in aanmerking komen voor bilaterale EU-steun⁴⁵. De samenwerking met dergelijke landen wordt geconcentreerd op gebieden van wederzijds belang, waaronder onderhandelingen over vrijhandelsovereenkomsten en de integratie van opkomende economieën in de wereldmarkt, alsmede samenwerking met EU-nabuschapslanden aan gezamenlijk bepaalde partnerschapsprioriteiten.

Acties:

- Een groter deel van de hulp voor handel van de EU en de lidstaten besteden aan de minst ontwikkelde landen. Dit percentage zou tussen nu en 2030 geleidelijk moeten worden opgevoerd naar 25 %⁴⁶ van de totale EU-hulp voor handel.
- In situaties van conflict en fragiliteit moet de volgorde van maatregelen zorgvuldig worden bepaald en stabilisering moet voorrang hebben op snelle resultaten, waarbij de fragiliteit centraal moet staan en wordt uitgegaan van het "berokken geen schade"-beginsel⁴⁷.
- Meer samenwerking met verder gevorderde ontwikkelingslanden, onder andere via zuid-zuid- en driehoekssamenwerking, op gebieden van wederzijds belang (bv. regionale integratie, regionale waardeketens, handelsfacilitatie en uitwisseling van goede praktijken).

4.5 Uitgebreidere monitoring en verslaglegging

De bestaande methoden voor analyse en beschrijving van het effect van EU-hulp voor handel zullen worden verbeterd. In de verslaglegging zal meer aandacht worden besteed aan resultaten en kwalitatieve analyse en de periode tussen vastlegging van middelen en verslaglegging zal worden verkort. Met name door de prestatie-indicatoren van EU-hulp voor handel te koppelen aan die van gelijkaardige instrumenten zoals het EIP of handelsovereenkomsten kan een beter beeld worden geschetst van het algemene effect.

⁴⁴ Referentiedocument nr. 17 – Operating in situations of conflict and fragility – An EU Staff Handbook, December 2014 (<https://europa.eu/capacity4dev/public-fragility/document/operating-situations-crisis-and-fragility-eu-staff-handbook>).

⁴⁵ In het kader van het instrument voor ontwikkelingssamenwerking ontvangen deze landen nog steeds ontwikkelingssteun op regionaal niveau.

⁴⁶ Uitgangssituatie: gemiddeld 18 % tussen 2010 en 2015. Bron: Jaarlijks monitoringverslag over hulp voor handel, 2017.

⁴⁷ Dit houdt in dat de bescherming niet mag worden ondermijnd, dat bestaande ongelijkheden niet worden vergroot en dat rekening moet worden gehouden met zowel de geplande als de ongeplande gevolgen van de hulp voor handel.

De informatiesystemen en -hulpmiddelen⁴⁸ worden gemoderniseerd met het oog op betere verzameling, analyse en verspreiding van gegevens, overeenkomstig het EU-kader voor de resultaten op het gebied van internationale samenwerking en ontwikkeling⁴⁹. Hiermee moeten ook gemakkelijker en efficiënter landspecifieke handelsgerelateerde overzichten van recente activiteiten kunnen worden gemaakt, die als basis kunnen dienen voor de beleidsdialoog en nieuwe maatregelen.

De EU zal steun blijven verlenen aan processen waarmee het toenemende belang van andere financieringsstromen dan ODA wordt erkend, zodat de bredere bijdrage van de EU tot handel, investeringen en productiecapaciteit van partnerlanden, met ODA als katalysator, meer effect kan sorteren.

⁴⁸ Het nieuwe operationele systeem van de Commissie zal naar verwachting vanaf 2018 worden geïmplementeerd.

⁴⁹ SWD (2015) 80 final.